

## Yttrande

Utbildningsdepartementet  
103 33 Stockholm  
Forskningspolitiska enheten  
Thomas Neidenmark  
Thomas.Neidenmark@regeringskansliet.se  
Jessica Umegård  
Jessica.Umegard@regeringskansliet.se  
Regeringskansliets dnr: U2025/01586

Handläggare:  
Britta Fängström

Dnr: 2025–01733

# Yttrande från Formas på Europeiska kommissionens förslag till nästa ramprogram för forskning och innovation

Härmed lämnar Formas sina synpunkter på kommissionens förslag om EU:s kommande forsknings- och innovationsprogram för 2028–2034. Vi har utgått från Utbildningsdepartementets frågeställningar i vårt yttrande och redovisar våra svar nedan.

Våra mest betydelsefulla medskick är följande:

- **Excellens och bredd i forskning och innovation**  
Programmet bör fortsatt vara öppet och inkluderande, med en bred definition av excellens och innovation som inkluderar systemperspektiv, tvärvetenskap, samhällsvetenskap och humaniora samt ett starkt hållbarhetsperspektiv.
- **Hållbarhet och konkurrenskraft behöver förenas**  
Det är avgörande att programmet inte ställer konkurrenskraft mot högt ställda klimat- och hållbarhetsmål, utan förenar dem. Detta är särskilt viktigt för att maximera svenska styrkor och deltagande.
- **Större fokus och budget på Competitiveness och Society (Pelare II)**  
Initiativen inom Pelare II är centrala för tvärsektoriell samverkan och bör tilldelas en tillräckligt stor budget och tyngd. I förslaget får Pelare II i relativa termer en lägre budgetökning jämfört med övriga pelare. Samhällsutmaningar bör ges hög prioritet i såväl Competitiveness som i Society för att möjliggöra kraftfulla och effektiva forsknings- och innovationssatsningar med systemperspektiv. Det är även viktigt att styrningen av Pelare II tydliggörs och att medlemsstaters roll värnas.

## **Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka excellent europeisk forskning och innovation?**

Förslaget skapar kraftfulla och ändamålsenliga förutsättningar för excellent europeisk forskning och innovation. En stark och effektiv europeisk forsknings- och innovationsförmåga är ett viktigt medel för att uppnå ambitionerna i Konkurrenskraftsfonden.

Den föreslagna totala budgetökningen är motiverad för att stärka Europas konkurrenskraft. Ökningen är viktig inte bara för att stärka civil forskning och innovation, utan också för att kunna stödja ett brett spektrum av insatser. Det är centralt att samhällsutmaningar i kommande program ges en tillräcklig del av budgetökningen. I nuvarande förslag ser vi att den relativa budgetökningen för samhällsutmaningarna i Pelare II, och särskilt i Society-delen, är mindre än övriga delar av programmet.

Begreppet excellens bör fortsatt omfatta forskning i samverkan och tvärvetenskap. Samhällsvetenskap och humaniora behöver integreras på ett tvärgående sätt och hållbarhetsperspektivet bör genomsyra alla satsningar.

Det är även fortsättningsvis avgörande att kommande program är öppet och inkluderande för att främja excellent forskning och innovation.

## **Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka synergier mellan europeisk och svensk forskning och innovation?**

Ur ett svenskt perspektiv vore det gynnsamt om hållbarhet och klimat står fortsatt starkt i ramprogrammet. Detta är inte minst betydelsefullt eftersom det svenska näringslivet har ambitiösa hållbarhets- och klimatambitioner. I det nuvarande förslaget finns det exempelvis en risk att klimatfrågan nedprioriteras, vilket riskerar att synergier mellan europeisk och svensk forskning och innovation går förlorade.

En bred förståelse av innovationsbegreppet som innefattar ett systemperspektiv är nödvändig för att satsningarna i ramprogrammet ska komma Sverige till nytta. Svenska aktörer har generellt en kompetens och systemisk förståelse för innovation som är eftertraktad i europeiska forskningssamarbeten. Vi ser en risk att innovationsbegreppet definieras alltför snävt i nuvarande utkast och emotser justeringar för att bättre tillvarata svenska styrkor och förutsättningar.

Partnerskapens roll är avgörande för att skapa synergier och långsiktighet mellan europeisk och svensk forskning och innovation. Att de föreslås vara mission-orienterade kan gynna internationaliseringen av pågående svenska satsningar som de nationella forskningsprogrammen och Impact Innovation-programmen. För att maximera nyttan behöver Sverige agera strategiskt och driva på för partnerskap inom miljö, areella näringar och samhällsbyggnad. Nya partnerskapsatsningar bör tematiskt komplettera, och inte överlappa, de Moonshot-satsningar som utpekats i förslaget.

## Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka samarbete mellan akademi och privat sektor?

Förslaget behöver ett starkt fokus på tvärsektoriell samverkan. Formas bedömer att förslaget kan bidra till ökat samarbete mellan akademi och privat sektor, men att större tyngd och fokus på tvärsektoriell samverkan krävs för att främja hållbar samhällsförändring och undvika ett alltför ensidigt fokus på individuella projekt i ERC, innovationsstöd eller SME-initiativ. Initiativen i Pelare II är avgörande för att uppnå detta.

Det är centralt att stärka samarbetet inte bara mellan akademi och näringsliv, utan också mellan akademi, offentlig sektor och ideell sektor. Europas stora och komplexa samhällsutmaningar är nära kopplade till vår konkurrenskraft, och kräver kraftfulla och effektiva samverkansprojekt i bredare aktörskonstellationer.

## Bedöms förslaget skapa förutsättningar för att stärka det svenska deltagandet i ramprogrammet?

Formas anser att förslaget har potential för ett starkt svenskt deltagande, men detta beror på ett antal betydande förutsättningar:

- Konkurrenskraft och hållbarhet behöver förenas. Ur ett svenskt perspektiv blir ramprogrammet mest attraktivt om det inte uppstår motsättningar mellan konkurrenskraftsperspektivet och en hållbarhetsagenda med ambitiösa miljömål. Vi ser en viktig styrka i att kombinera hög innovationskapacitet med högt ställda hållbarhetsambitioner, och detta bör genomsyra programmet för att skapa långsiktiga vinster för både forskarsamhället och samhället i stort.
- Begrepp som innovation och excellens får inte definieras alltför snävt. För svenska aktörer, som har lång erfarenhet av exempelvis systeminnovation och tvärsektoriella samarbeten, är det avgörande att dessa begrepp tolkas brett så att olika typer av forsknings- och innovationsinsatser kan ingå och främjas.
- Säkerställ fokus på områden där Sverige är starkt. För att maximera svenska möjligheter bör ramprogrammet prioritera områden där Sverige redan har etablerad expertis, akademisk excellens och är konkurrenskraftiga. Detta ökar möjligheterna för svenska aktörer att både delta och ta ledande roller i finansierade projekt.
- Ett starkt svenskt deltagande förutsätter ett aktivt nationellt engagemang. Det innebär att forskare, näringsliv, offentliga aktörer och andra relevanta aktörer arbetar strategiskt för att initiera och delta i projekt, följa upp programmen och säkerställa att svenska styrkeområden tillvaratas och omsätts i både ansökningar och genomförande.
- Nationell kraftsamling är avgörande för ett ökat svenskt deltagande. För att möjliggöra detta krävs proaktiva stödfunktioner och systematiska uppföljningar av deltagandet i programmet, för att tydligare identifiera styrkor, svagheter och eventuella behov av insatser.

## Vilka delar i förslaget bedöms extra viktiga att värna respektive mota vid kommande förhandlingar?

Vi noterar att flera av Formas ansvarsområden återfinns i nuvarande förslag. Det är viktigt att Sverige framöver kontinuerligt följer och bevakar utvecklingen, och Formas ser fram emot att delta i den fortsatta dialogen med Regeringskansliet och övriga aktörer. Vi ser bland annat att punkter 23–25 i förslaget ([COM/2025/543](#)) måste värnas, som understryker behovet av satsningar inom klimatresiliens, biodiversitet och att adressera klimatförändringar i linje med EU:s åtagande gentemot Parisavtalet. De sakfrågor som täcks i de nuvarande missions blir även fortsatt viktiga att slå vakt om, särskilt eftersom mission-satsningarna föreslås avvecklas till 2030.

Kunskap och kompetens inom samhällsvetenskap och humaniora (SSH) är en avgörande europeisk tillgång. Dels för att Europa på ett effektivt och inkluderande sätt ska kunna möta de komplexa samhällsutmaningar vi står inför, och dels för att säkra fortsatt excellens inom forskning och innovation. Vi anser därför att:

- Skrivningen i förslaget om att SSH ska integreras i hela ramprogrammet och stödja ett multidisciplinärt arbetssätt ([Artikel 5a](#)) är central och måste värnas.
- En alltför tydlig uppdelning mellan Competitiveness och Society i Pelare II riskerar att leda till att SSH begränsas till enbart Society-delen, vilket skulle försvaga dessa forskningsämnens genomslag i programmet som helhet.

Europeisk forskning och innovation måste bidra till att lösa stora och komplexa samhällsutmaningar. Dessa utmaningar – såsom ren luft, en åldrande befolkning, klimatrelaterade extrema väderhändelser, biologisk mångfald samt rättvisa och inkluderande samhällen – är avgörande för Europas långsiktiga konkurrens- och attraktionskraft. För att effektivt adressera dessa utmaningar är det centralt att:

- Pelare II, där möjligheterna till transdisciplinära samverkansprojekt är som störst, tilldelas tillräcklig budget och tyngd i kommande program.
- Society-delen inte urholkas och att dess finansiering bör ökas.
- Kommande satsningar i delen Competitiveness bemöter de samhällsutmaningar som lyfts i Society-delen, såsom att främja social inkludering, rättvisa och välbefinnande.
- Utvärderingskriterierna i Pelare I utökas så att även relevans för aktuella samhällsutmaningar inkluderas. I dag ligger fokus framför allt på forskarens kapacitet och den banbrytande idén, exempelvis enligt ERC:s kriterier. Genom att också väga in samhällsrelevans kan programmet stärkas ytterligare och bidra till långsiktig samhällsnytta.

Horisont Europa bör ha ett tydligt fokus på samhällsnytta och hållbarhet, även vid hantering av säkerhetsutmaningar. Säkerhets- och försvarsrelaterade satsningar bör utgå från en bred förståelse av begreppet resiliens som även innefattar ekosystem och samhällen.

Medlemsstaternas fortsatta deltagande och mandat i styrningen av pelare II bör värnas. Vi ser ett värde i att medlemsstaterna fortsatt har en övergripande insyn i processerna och ett starkt mandat i ramprogrammets och Konkurrenskraftsfondens beslutsstrukturer inom forskning och innovation. Genom en tydlig roll i processen kan medlemsstaterna koppla ihop EU-finansiering med den nationella forskningsfinansieringen, och därmed öka systemnyttan. I förslaget är rollen för medlemsstater och andra aktörer inte tillräckligt tydligt beskriven, exempelvis i delen Society i Pelare II. Vi efterfrågar därför förtydliganden av rollerna för medlemsstater och andra aktörer. Detta gäller exempelvis de nya tematiska plattformarna för intressenter.

Samordningen mellan ramprogrammet och Konkurrenskraftsfonden är otydligt formulerad och behöver framöver bevakas. Vi efterfrågar därför förtydliganden, exempelvis gällande rollen för Konkurrenskraftsfondens verktyg (Competitiveness Coordination tool). Vi ser ett stort värde i långsiktighet och tydlighet vid utvecklandet av kommande satsningar. För att uppnå ett starkt deltagande behövs en strategisk plan eller motsvarande vilket vi idag tydligt saknar i förslaget.

Programmets strävan att främja öppen vetenskap måste värnas. Detta lyfts som en av förslagets operationella målsättningar. För att forskningsresultat ska kunna omsättas till praktik i samhället måste de tillgängliggöras och delas med öppen tillgång när det är möjligt.

Det kommande programmet måste vara fortsatt öppet och inkluderande. Det är nödvändigt att programmet fortsättningsvis arbetar för samverkan med globala aktörer och att allt fler länder kan associera sig till det.

Beslut i detta ärende har fattats av vikarierande generaldirektör Emma Gretzer, efter föredragning av senior rådgivare Britta Fängström. I beredningen av yttrandet har även forskningssekreterare Björn Wallsten och Klara Eitrem Holmgren deltagit.

Emma Gretzer

Britta Fängström